

Dochters van geluk

Maria Nikolai bij Boekerij:

De chocoladevilla
Gouden jaren
Een lang bewaard geheim
Dochters van hoop

Maria Nikolai

DOCHTERS VAN GELUK

Deel 2 van de *Lindenhof*-serie

Vertaald uit het Duits door Marijke Gheeraert



ISBN 978-90-492-0446-4

ISBN 978-94-023-2524-9 (e-book)

Oorspronkelijke titel: *Töchter des Glücks*

Vertaling: Marijke Gheeraert

Omslagontwerp en -beeld: BüroSüd

Zetwerk: Elgraphic

© 2022 Penguin Verlag, onderdeel van Penguin Random House

Verlagsgruppe GmbH, München

© 2025 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

*Es klingt ein Glück,
Es blüht von weit
Und rankt um meine Einsamkeit.*

Rainer Maria Rilke

*Daar klinkt geluk
't bloeit wijd en zijd
En 't slingert zich om mijn eenzaamheid*

PROLOOG

De Lindenhof in Meersburg aan de Bodensee, zolderkamer van de meisjes Lindner, een zomeravond in 1909

‘Nee Helena! Dat doe ik niet! Echt niet! Vergeet het maar!’ Lilly hoopt dat ze overtuigend genoeg overkomt. ‘Ik ben negen jaar oud! En het is mijn tand! Ik beslis zelf wat ik ermee doe!’

‘Ik wil je toch alleen maar helpen, domkopje,’ antwoordt haar dertienjarige zus. ‘Let maar op, het gaat vanzelf!’

‘Maar –’ Lilly zoekt koortsachtig naar argumenten omdat ze niet wil dat Helena met een touwtje aan de deurklink haar losse tand uittrekt.

‘Niks te maren!’ Helena heeft het klosje garen al in de hand. ‘Ik heb genoeg van je gezeur dat je niet goed kunt eten omdat je tand zo wiebelt.’

‘Ik zeur toch niet?’

Helena bijt de draad door en houdt die voor Lilly’s neus. ‘Het duurt maar twee tellen. Dan is alles voorbij en kun je de tand onder je kussen leggen voor de tandenfee.’

‘Lilly, doe nu je mond open!’ Katharina speelt met haar lichtblonde vlecht.

Lilly steekt haar tong uit. Ze weet dat Katharina al de hele tijd naar deze tandtrekkerij uitkijkt. Met haar acht jaar is zij de jongste van de drie zussen Lindner, maar al sinds Lilly het zich kan herinneren, bemoeit Katharina zich met elk pijntje en de remedie daarvoor, ongeacht of de persoon in kwestie dat nu wil of niet.

Helena pakt Lilly bij de arm. ‘Ga op je bed zitten en dan maken we eerst het touwtje aan je tand vast.’

‘Precies!’ Katharina knikt.

Lilly laat zich met tegenzin meetrokken.

Het is bedtijd en de drie zussen hebben hun nachtjapon al aan. Normaal is Lilly dol op het moment voordat hun vader samen met hen het avondgebed komt bidden. Meestal spelen ze met hun poppen of schilderen ze. Soms zingen ze samen nog een lied.

Maar vandaag niet.

Vandaag heeft Helena het in haar hoofd gezet haar tand de genadeslag te geven. Lilly zit samen met haar zussen op haar bed en trekt nog een laatste keer aan de weerbarstige hoektand die al een week lang zó los zit dat ze niet meer in een appel durft te bijten. Maar dat gedoe met dat touwtje en de deur schrikt haar veel meer af dan het ongemak van de tand.

‘Mag ik het touwtje vastmaken, Helena?’ vraagt Katharina.

‘Nee, Katharina, dat doe ik.’

Katharina kijkt beteuterd, maar spreekt haar zus niet tegen. Ze schuift nog wat dichterbij Lilly toe en kijkt verwachtingsvol naar Helena op.

Lilly knijpt haar lippen stijf op elkaar.

‘Laat me nu toch gewoon in je mond kijken, Lilly,’ zegt Helena.

‘Nee!’ Lilly is bang dat haar tand ruw aangepakt zal worden.

‘Gewoon kijken. Ik zal nog niets doen, dat beloof ik!’

Argwanend opent Lilly haar mond en laat Helena kijken. Tegelijkertijd rekt ook Katharina zich uit om de situatie in ogenschouw te nemen en zo komt het dat ze met hun hoofden tegen elkaar en tegen de mond van Lilly botsen.

Lilly geeft een brul.

Katharina huilt.

‘Je bloedt, Lilly!’ Helena geeft geen krimp, maar toont voor het eerst die avond wat medelijden.

Lilly voelt voorzichtig aan haar lippen en kijkt dan naar het bloed aan haar vingers. Tegelijkertijd voelt ze ook iets hards in haar mond. Zou dat...?

‘Pff!’ Ze spuugt het stukje uit.

‘Hij is eruit!’ fluistert Katharina. Er tekent zich een flinke buil op haar voorhoofd af. ‘Dat ging snel!’

Met zijn drieën staren ze naar de bloederige hoektand op Lilly’s handpalm.

‘Zo, de tandenfee kan komen,’ stelt Helena tevreden vast. ‘Kom, we wassen de tand en leggen hem onder je kussen, Lilly.’

Een uur later liggen ze in bed op de zolderkamer van de Lindenhof. Bij het avondgebed hebben ze hun vader de tand getoond en hij heeft die van alle kanten bekeken. De goede fee zou die avond zeker langskomen, heeft hij gezegd.

Door die voorspelling kan Lily niet slapen. Ze wil zo graag de tandenfee ontmoeten die ongetwijfeld een prachtig gewaad draagt en een toverstokje bij zich heeft om de tand in een cent te veranderen.

De hele tijd ligt ze te woelen en ze houdt het niet meer uit in bed. De vollemaan die door het zolderraam binnen schijnt, verlicht de kamer net voldoende om de meubels maar ook Helena's donkere vlecht dwars op haar kussen te ontwaren. Helena is zoals altijd vast in slaap.

Lilly opent het raam volledig. Wie weet komt de tandenfee langs deze weg en dan zal ze blij zijn als ze meteen, zonder nog een paar lastige hindernissen, binnen kan vliegen. Lilly staart een tijd in de maanverlichte nacht, maar van de tandenfee is geen spoor. Er zijn alleen een paar vleermuizen op jacht. Zouden feeën onzichtbaar zijn?

Ze hoort het zachte klotsen van het meer. Met een diepe zucht gaat ze op het bed van Katharina zitten. 'Slaap je al?'

'Ja,' mompelt Katharina slaapdrongen.

'Ik wil zo graag de tandenfee zien,' fluistert Lilly.

Katharina tilt haar hoofd op. 'Wat? De tandenfee zien?' Met een ruk komt ze overeind. 'Dat wil ik ook!'

'Niet zo schreeuwen, Katharina! Straks maak je Helena nog wakker. En zij gelooft niet in de tandenfee.'

'Echt niet?'

Dat heeft ze toch gezegd toen zij de laatste keer een tand kwijt was. Ze heeft die niet eens onder haar kussen gelegd, maar in een zakdoek gestopt en in het laatje van haar nachttafeltje gelegd.

'Bij mij komt de tandenfee altijd!'

Het trotse stemmetje van Katharina doet Lilly pijn. 'Bij mij niet altijd,' bekennt ze met een zucht.

'Hmm, misschien ben je weleens stout.'

Lilly besluit hier niet op in te gaan. 'Zullen we samen wakker blijven, Katharina? Ik kan wel wat steun gebruiken.'

'Ja.' Katharina geeuwt.

'Mag ik dan bij jou komen liggen? Dan kan ik haar beter zien zonder dat ze het merkt.'

'Maar...' Katharina trekt besluiteloos haar neus op. 'Als je niet in je

bed ligt, weet de tandenfee misschien niet waar de tand is, Lilly.'

'Doe niet zo stom. Een fee weet alles!' Lilly glipt onder de deken bij Katharina en draait zich zo dat ze haar bed goed in de gaten kan houden.

En nu maar wachten.

Lilly droomt dat ze in een feeënjurk rond de vollemaan vliegt. Ze voelt zich geweldig, dapper en vrij en ook wat betoverd, al moet ze voortdurend vleermuizen ontwijken.

Plots hoort ze gekraak.

Ze is meteen klaarwakker en doet haar ogen open. Naast zich hoort ze Katharina regelmatig ademen. Haar zus is dus ook in slaap gevallen.

Lilly durft haar niet te wekken als ze een donkere gestalte door de kamer ziet sluipen, eerst naar Helena en vervolgens naar het lege bed van Lilly. Met bonzend hart volgt het meisje elke beweging.

Op het moment dat de schaduw onder haar kussen tast, valt het licht van de maan over de gestalte. Lilly's ogen worden groot van schrik, met beide handen klemt ze het dekbed vast. Dat kan toch niet! Nooit! Bang en boos wacht ze tot de schaduw klaar is en zich omkeert om de kamer te verlaten. Met een klik valt de deur in het slot.

Lilly laat het dekbed los. 'Katharina!' Ze schudt haar zus wakker.

'Lilly, wat is er?' Katharina gaat overeind zitten en slaat haar hand voor haar mond. 'Heb je de fee gezien?' fluistert ze opgewonden.

'Katharina...' Lilly krijgt de woorden bijna niet over haar lippen, zo verbouwereerd is ze. 'De tandenfee is een man!'

DEEL 1
IJDELE DROMEN

Mei 1918 tot juni 1918

Meersburg aan de Bodensee, negen jaar later, begin mei 1918

Vredig ontwaakt de dag boven het meer. Het zachtgele licht danst op de kabbelende golven en kondigt de nieuwe dag aan die in het oosten is aangebroken. De paar witte wolken aan de blauwe hemel weerspiegelen zich in het wateroppervlak en verdwijnen zodra broeder Fidelis de roeispanten van de houten boot erover laat glijden.

Lilly zit tegenover de corpulente cisterciënzer. Ze luistert naar het zachte klotsen van de peddels door het water en kijkt naar de rimpelingen die door de ritmische beweging ontstaan. De opkomende zon maakt niet alleen de natuur wakker, ook de vissersboten op het meer zijn nu duidelijk zichtbaar. De mannen halen de netten, die ze de vorige dag hebben uitgezet, binnen in de hoop dat er zich 's nachts veel zilverforellen, baarzen en blauwe houtingen hebben laten vangen.

‘Allemachtig!’ Hijgend laat broeder Fidelis de riemen even rusten, diept een zakdoek op uit zijn pij en veegt het zweet van zijn gezicht.

Lilly geeft hem een veldfles met water.

De monnik drinkt gulzig. ‘Dank je wel!’

Minutenlang laat hij peinzend zijn blik ronddwalen en geeft dan de fles aan Lilly terug. Voordat hij de riemen weer oppakt, wijst hij naar de vissers op het meer. ‘Die kerels hebben een lekker maal bij elkaar gescharreld.’

‘De netten zitten blijkbaar goed vol!’ Ook Lilly is dol op de heerlijke vis die ze daar bovenhalen, zeker als die goed wordt gerookt.

‘Ik bid elke avond drie rozenhoedjes voor een goede vangst! Dan kan Onze-Lieve-Heer zich niet laten kennen!’ Broeder Fidelis geeft haar een knipoog.

‘Hij zal het niet wagen een gebed van u níét te verhooren, broeder.’

‘Als je dat maar weet.’ Hij recht zijn rug. ‘Goed, dan gaan we maar weer ’ns verder!’ Met een ruk zet hij de boot weer in beweging. In tegenstelling tot de vissers varen Lilly en broeder Fidelis dicht bij de oever. De planken van haar vaders boot zijn verrot – het bootje is al een paar jaar niet meer gebruikt en eigenlijk mogen ze er het water niet mee op. Daarom wagen ze zich ook niet te ver. Het verbaast Lilly dat broeder Fidelis haar vader heeft kunnen overtuigen de boot te mogen gebruiken. Ze verdenkt hem ervan te hebben verzwegen dat zij erbij zou zijn. En dus knippert Lilly vandaag met een slecht geweten tegen de opgaande zon. Dat broeder Fidelis haar bij het instappen in zekere zin vergiffenis van haar zonden heeft geschonken – ‘Niks gezegd is niet gelogen’ – verandert daar niet veel aan.

Ze zucht.

‘Het komt goed, juffrouw Lilly,’ hijgt broeder Fidelis, die haar zachte verzuchting heeft gehoord en kennelijk op zichzelf betreft. ‘Ik wist alleen niet dat roeien zo zwaar was. En dat het zo ver is!’ Het zweet parelt alweer op zijn voorhoofd.

‘Zal ik het van u overnemen? Het is nog een flink eind naar Kirchberg.’

‘Nee! Ben je gek!’ De broeder verhoogt het tempo alsof hij wil bewijzen dat hij tegen de taak is opgewassen. Maar in plaats van daadwerkelijk snelheid te maken, begint hij vervaarlijk te slingeren.

Lilly houdt zich vast aan de rand. De haastige bewegingen maken haar misselijk.

Nauwelijks zichtbaar schudt ze het hoofd.

Ze heeft totaal geen zin zelf te roeien, maar het zou hen wel sneller op hun bestemming brengen en zeker ook helpen tegen haar maag die al een paar dagen van streek is. Ze wil broeder Fidelis echter niet krenken en onderdrukt de kokhalsreflex door diep in en uit te ademen. De monnik is nu eenmaal niet aan het water opgegroeid zoals Lilly en haar zussen, maar komt naar eigen zeggen uit een boerenfamilie in de buurt van München. En in de vele jaren die hij inmiddels in de abdij van Mehrerau bij Bregenz heeft doorgebracht, had hij wellicht belangrijker zaken aan zijn hoofd dan roeien of een andere sportieve activiteit.

Gelukkig komt hij weer in een ritme dat de boot redelijk op koers houdt. Ze wil absoluut vermijden dat haar ontbijt in het meer ver-

dwijnt. Ze glijden verder, passeren Hagnau en af en toe een huis, en gaan uiteindelijk bij een mooi badhuis met torentjes aan wal.

De misselijkheid verdwijnt op slag en Lilly helpt broeder Fidelis met uitstappen. De kiezels knisperen onder hun voeten als ze het bootje wat verder de oever op trekken om te vermijden dat het afdrijft.

‘Pfff, dat was zwaar aanpoten.’ Broeder Fidelis leunt tegen de boot.

‘Dan had u me maar moeten laten helpen.’ Lilly strijkt over de lichtgekleurde schort die ze over haar jurk draagt. ‘Wilt u mij mijn mand aangeven, broeder Fidelis?’

Broeder Fidelis lacht om haar brutale opmerking. ‘Tuurlijk!’ Hij pakt de manden die ze hebben meegenomen en reikt haar de kleinste aan. ‘Voilà!

Lilly piept snel onder het rood en wit geblokte linnen doek, waar een snoeischaar, touw, schepje en mesje liggen. ‘Dank u.’

Broeder Fidelis knikt haar toe. ‘Zullen we dan maar?’

Het is maar een paar meter van de oever – waar tussen de gladde, grijswitte kiezels massa’s hemelsblauwe vergeet-me-nietjes uitbundig bloeien – tot aan de bomen en struiken die de oever omzomen. Lilly en broeder Fidelis hebben net de schaduw van de elzen, populieren en wilgen bereikt als de monnik blijft staan en zijn ogen tot spleetjes samenknijpt. ‘Jongens toch! Wat een prachtig gezicht! Al die viooltjes! Goddelijk gewoonweg!’

En echt, het veld voor hen dat half in de schaduw ligt, is bedekt met een waar tapijt van donkerpaarse bloemen. Lilly pakt het mes uit haar mand en gaat op haar hurken zitten.

‘Alleen de bloemen en blaadjes, juffrouw Lilly. De wortels kunnen we pas in de herfst oogsten,’ maant broeder Fidelis haar.

‘Ik weet het, broeder.’ Voorzichtig werkt ze zich een weg door de bossen bloemen.

Broeder Fidelis vouwt zijn handen en kijkt toe. De cisterciënzer steekt graag een handje toe, maar veel bukken en buigen is er niet bij omdat zijn buik hem daarbij in de weg zit. Uiteindelijk pakt hij zelf een mes uit zijn mand, loopt naar een zomereik en begint een paar jonge takken af te snijden. ‘De schors van de eik kunnen we goed gebruiken,’ legt hij uit. ‘Een aftreksel is goed voor open wonden.’

Lilly kijkt over haar schouder naar de monnik.

Die goede broeder Fidelis. In het najaar had hij zijn intrek genomen in de Lindenhof, het pension van haar ouders aan de oever van de Bo-

densee. Zijn orde had hem de taak toebedeeld de terugkoop van de voormalige pelgrimskerk van Birnau voor te bereiden en dus had hij onderdak in de buurt nodig. Maar sinds de Lindenhof begin dit jaar een militair hospitaal is geworden, wijdt hij zich volledig aan de gewonden. Lilly's oudere zus Helena en hun vader hadden geen andere mogelijkheid gezien om het noodlijdende pension van de ondergang te redden dan het tegen betaling verzorgen van gewonde soldaten. Een heuse krachttoer voor de hele familie.

Broeder Fidelis is goed ingevoerd in de geneeskunst en inmiddels onvervangbaar. Hij heeft middeltjes tegen de hoest en diarree, indigestie en hoofdpijn, slecht genezende abcessen en zweren die zijn veroorzaakt door verwondingen en te lang liggen.

Maar hij verricht niet alleen wonderen met zijn mengseltjes en kompressen, zijn rustige aard en gevoel voor humor doen iedereen goed: de zussen van Lilly die werken tot ze erbij neervallen – Helena in het hospitaal in de Lindenhof, Katharina als hulpverpleegster in het ziekenhuis van Meersburg. Hun vader Gustav, die op het slagveld zijn onderbeen is verloren en dat moeilijk kan verwerken. Zelfs hun stuurse moeder Elisabeth ontlokken zijn gevatte opmerkingen af en toe een flauwe glimlach. Broeder Fidelis gekscheert met de kokkin Kätthe en troost de zieken. Voor Lilly is hij een rots in de branding, temeer omdat hij zijn kennis van geneeskrachtige planten met haar deelt en ze dit goed kan gebruiken bij haar werk in het hospitaal.

Het lazaret.

In het begin vond ze alleen al de aanblik van de gewonde mannen gruwelijk en bij tijden had ze Helena verfoeid omdat zij van hun huis een hospitaal had gemaakt. Het had haar veel moeite gekost haar afschuw te overwinnen en de taken uit te voeren die van haar werden verwacht. Stukje bij beetje gaat het beter, vooral omdat ze zelf ook echt een bijdrage wil leveren om de Lindenhof te helpen. Toch grijpt ze elke gelegenheid om te ontsnappen aan de benauwde sfeer van de ziekenzaal dankbaar aan.

Broeder Fidelis neemt de volgende eik onder handen en Lilly wijdt zich weer aan de viooltjes. Ze snijdt een handvol bloemen af, laat ze in de mand glijden en kijkt in gedachten verzonken hoe ze op de hoop dwarrelen. Hoe wonderbaarlijk is de natuur toch!

Ze sluit haar ogen om de delicate geur op te snuiven. Het zachte ruisen van de bomen in de ochtendbries en het vertrouwde klotsen van

de golfjes op de kiezels verlichtten de misselijkheid en leggen zich als een balsem op haar kommervolle hart dat het maar niet wil begrijpen. Niet kán begrijpen.

Is het werkelijk nog maar een paar maanden geleden dat ze hals-overkop verliefd was geworden op de knappe patiënt Arno Reichle? Haar ridder op het witte paard die haar met mooie woorden het hof had gemaakt en haar een prachtige toekomst als vrouw van een industrieel had beloofd? Naast wie ze met bonzend hart voor het altaar had gestaan en die ze vol verwachting naar zijn thuis in Stuttgart was gevolgd? Ze waren zo gelukkig geweest, hadden zo veel plannen gehad. Nu zit Arno weer aan het front en ligt de fabriek in puin.

Een pijnlijke zucht ontsnapt haar en vermengt zich met het zoemen van een hommel die om haar heen danst. Tegelijkertijd hoort ze iets ritselen.

‘Het komt allemaal weer goed, juffrouw Lilly.’

Lilly kijkt op.

Broeder Fidelis staat naast haar met een bos dunne eikentakken in de hand. ‘Na regen komt zonneschijn.’ Het is alsof hij voelt wat haar dwarszit. ‘Je man komt terug naar huis, zeker weten! En dan bouwen jullie de zeepfabriek weer op.’

‘Ach, broeder –’

‘Zullen we maar verder gaan?’ vraagt hij opgewekt.

Lilly knikt. Langzaam buigt ze zich naar voren, snijdt nog een paar laatste viooltjes af en staat op.

Ze zeggen niet veel terwijl ze naar het kasteel lopen. Onderweg verzamelen ze nog kamille en hoefblad, brandnetels, salie, paardenbloemen en tal van andere kruiden. Als ze in het midden van de wijngaarden kasteel Kirchberg bereiken met zijn schilddaken, trapgevels en torentjes, zitten hun manden goed vol.

Broeder Fidelis, die voor Lilly uit loopt, blijft staan. ‘Mijn god, wat is het warm. En ’t is nog maar begin mei.’ Hij hijgt hoorbaar, maar draait zich dan om en wijst in de verte. ‘Maar ’t is prachtig hierboven, niet?’

Lilly draait haar hoofd om en houdt haar hand boven haar ogen omdat het zonlicht haar verblindt. ‘Inderdaad,’ antwoordt ze en ze laat haar blik over het onwaarschijnlijk vredige decor van haar geboortegrond dwalen. ‘Prachtig.’

Voor haar strekt het meer zich uit in zijn unieke blauwgroene kleur.

In de heiige verte liggen de Zwitserse oever en de hoge Alpen. Vissersboten bespikkelen als lukraak gezette, donkere vlekken het wateroppervlak.

‘Straks maken we een mooie zalf van die viooltjes, juffrouw Lilly, eentje die je ook voor het gezicht kunt gebruiken. Dat wilde je toch leren, was het niet?’

‘Ja, graag zelfs.’

‘Vooruit, dan varen we terug naar huis.’

Lilly knikt en legt haar hand op het hengsel van de mand aan haar arm. ‘Vindt u het vervelend als ik nu roei, broeder?’

Even aarzelt broeder Fidelis, maar antwoordt dan: ‘Nee, daar heb ik niks op tegen.’

Twee uur later in de Lindenhof

Lilly heeft haar jurk geruild voor het verpleegstersuniform van het Rode Kruis, haar goudblonde lokken strak opgestoken en een kapje opgezet. Ze voelt zich veel beter dan deze ochtend. Het roeien van kasteel Kirchberg naar Meersburg heeft haar goed gedaan.

Na staat ze in de gang bij de keuken van de Lindenhof en bindt ze haar schort nog wat strakker vast. Sinds het bombardement op de zeepfabriek van Reichle heeft ze nauwelijks nog trek. Die dag heeft haar schoonmoeder het leven gekost en haar schoonvader ligt zwaar gewond in het ziekenhuis.

‘Ha, daar ben je, juffrouw Lilly!’ roept broeder Fidelis aan de grote, houten tafel als ze de keuken binnenkomt.

De kokkin kijkt op. ‘Jullie hebben een boel verzameld. Zo veel paardenbloemen en brandnetels! Daar kan ik een mooie salade mee maken!’ De lange, magere Käthe zwaait al sinds jaar en dag de scepter in de keuken van de Lindenhof waar in het midden een ijzeren, met wit email afgewerkt fornuis staat. ‘En Erna zal nog wel een paar madeliefjes uit de tuin halen, toch?’

Het jonge keukenmeisje knikt. Ze staat aan een van de twee werktafels naast het enorme fornuis uien te snipperen.

Lilly sluit de deur achter zich en loopt over de zwart en wit betegelde vloer naar broeder Fidelis die al een allegaartje aan gereedschap voor zich heeft staan.

‘We kunnen meteen beginnen.’ Hij wijst op de schaal met de viooltjes die ze hebben geplukt.

‘De viooltjeszalf?’ vraagt Lilly.

‘Precies. Eerst moeten we twintig gram afwegen, bloemen en blaadjes.’

Lilly weegt de hoeveelheid af op de keukenweegschaal die broeder Fidelis van Käthe heeft geleend.

De monnik volgt aandachtig haar handelingen. ‘Genoeg!’ Hij wijst op een blauw en wit geblokte theedoek. ‘Leg die nu maar opzij.’

Zelf pakt broeder Fidelis een kleine aardewerken pot. ‘Ik heb het geitenvet al klaargemaakt.’ Met een lepel schept hij het witte, smeuge vet in een geëmailleerde kom. ‘Zo, dit gaat in een waterbad.’

‘Om het langzaam te smelten?’ vraagt Lilly.

‘Precies.’ Hij strijkt over de schort die hij heeft omgebonden om zijn witte cisterciënzersprij met zwart scapulier tegen vlekken te beschermen. ‘Mevrouw Käthe?’ vraagt hij een tikkeltje te luid aan de kokkin. ‘Hebt u een plaatsje voor ons aan het fornuis?’

Käthe, die net met veel lawaai de kachelringen van het fornuis heeft verwijderd en een grote koperen ketel op de opening heeft gehesen, maakt een ontkennende hoofdbeweging. ‘Ik zeg niet vaak nee tegen u, broeder, maar nu komt het echt niet goed uit! We moeten de aardappelpoulash op tijd klaar hebben, anders is er geen middageten.’ Met een demonstratieve zwaai giet ze wat olie uit een kan in de koperen ketel. ‘Je mag de uien erin doen, Erna,’ zegt ze tegen haar hulp.

‘Toe, mevrouw Käthe!’ smeekt broeder Fidelis. ‘We hebben niet lang nodig, een uurtje ongeveer.’

De kokkin zucht hoorbaar, maar tot Lilly’s verbazing schuift ze wat opzij en wijst ze naar een hoek van het fornuis. ‘Vooruit dan, maar loop ons niet in de weg,’ zegt ze bars.

‘God zal het u lonen!’ fleemt broeder Fidelis. ‘Ik zal een goed woordje voor u doen bij de meneer hierboven.’

‘Jaja, het is al goed,’ bromt Käthe, maar Lilly meent een glimlach om haar mondhoeken te bespeuren. Broeder Fidelis heeft ongetwijfeld een wit voetje bij Käthe. Een ander zou ze nooit weken aan één stuk in haar keuken aan allerlei remedies laten werken.

Lilly pakt een steelpan van de plank, vult die met water en zet die op het hete vuur. Vervolgens plaatst ze de kom met het geitenvet erin.

Broeder Fidelis houdt haar vanaf de tafel in de gaten. ‘Langzaam smelten! Het mag niet té warm worden!’

Lilly roert in de pan en broeder Fidelis plet de viooltjes in de vijzel. De geur verspreidt zich door de keuken, maar moet het afleggen tegen

het aroma van de gestoofde uien. De monnik komt naast Lilly staan. ‘Laat ’ns kijken.’ Hij voegt de fijngeprakte bloemen en blaadjes toe aan het vet.

‘Moet ik blijven roeren?’

‘Ja, doe maar voorzichtig verder.’ Broeder Fidelis pakt een oliekruijkje dat hij al had klaargezet. ‘Er moet ook nog wat olijfolie bij.’ Hij giet een flinke scheut over de viooltjes. ‘Altijd de helft van de hoeveelheid viooltjes. Voor twintig gram viooltjes, voeg je tien gram olijfolie toe.’

Lilly werkt geconcentreerd, blij dat ze haar zorgen om Arno even van zich kan afzetten. Waar is hij? Hoe gaat het met hem? Denkt hij aan haar zoals zij aan hem? Die vragen gunnen haar geen moment rust.

‘Ik vraag me af hoe u tegenwoordig aan olijfolie komt,’ zegt Käthe, die Erna met het schillen en in blokjes snijden van de aardappelen helpt, opeens.

‘Gewoon uit de abdij van Mehrerau, mevrouw Käthe!’

Käthe schudt het hoofd. ‘Maar er mag toch niets over de grens worden gebracht?’

‘In principe niet, maar als je goede olijfolie nodig hebt voor het laatste...’

Lilly ziet dat hij Käthe een knipoog geeft.

‘Jullie maken dus een zalf voor het laatste oliesel op mijn fornuis?’ Käthe gelooft er niets van.

Broeder Fidelis lacht uitbundig. ‘Voor het hoeveelste oliesel interesseert me geen fluit. Belangrijk is dat het zorgt voor een mooie huid.’ Lilly schiet in de lach.

Hoofdschuddend draait Käthe zich weer naar de ketel en geeft Erna aan dat ze de stukjes aardappel mag toevoegen. Zodra de vochtige aardappelen in het vet terechtkomen, begint het naast Lilly zo hevig te sissen en te dampen dat ze een stap opzij zet.

‘Blijven roeren, juffrouw Lilly!’ beveelt broeder Fidelis streng.

‘Ja, maar het is heet,’ verdedigt Lilly zich.

‘Niks van aantrekken. We werken met dure dingen, daar mag niks verkeerd mee gaan!’ Hij kijkt aandachtig naar de kom. ‘Maar het ziet er goed uit. We zetten een deksel op de pan en laten het een uur sudderen.’

‘Dat ging snel,’ zegt Lilly.

‘Morgen gaan we verder.’ Broeder Fidelis dekt het plantenmengsel af. ‘En nu helpen we mevrouw Käthe wat bij het koken, juffrouw Lilly. Straks mag onze viooltjessoep naar de kelder om daar tot morgen te trekken. En mevrouw Käthe, de aardappelgoulash ruikt nu al geweldig!’



Een goed uur later

De kom met het aftreksel is nog warm als Lilly naar de kelder gaat, maar meteen nadat ze de eerste paar treden heeft genomen, overvalt haar een onaangenaam, benauwd gevoel. Ze dwingt zichzelf verder te lopen.

Het daglicht dat door de open deur valt, maakt snel plaats voor de duisternis van het koele gewelf. De gang naar de opslag- en voorraadkamers wordt schaars verlicht door een paar sporadische lantaarns. Toen ze klein waren hadden Lilly en haar zussen deze kelder een akeelige, maar toch ook geweldige plek gevonden met een schat aan de heerlijkste lekkernijen van Käthe: chocoladecakejes, boterkoekjes, witbrood, anijszaadbroodjes, lange vingers, amandelpretzels of de aardbeientaart waar iedereen zo dol op was. Tijdens de feestdagen stonden hier allerlei slagroomtaarten te wachten om aan de gasten te worden geserveerd. Lilly, Katharina en Helena hadden elkaar vaak uitgedaagd om de kelder in te sluipen en iets lekkers te pikken.

Lilly schudt verdrietig het hoofd. Die tijd lijkt zo oneindig ver weg.

Ze loopt onder een gemetselde boog door en zet haar kom op een lage plank die over de hele lengte van de muur loopt.

Daar ligt deeg te rijzen en er staan ook allerlei dingen die een paar dagen moeten marinieren. Ook de essences en tincturen van broeder Fidelis wachten hier om te worden gebruikt.

Wat is alles hier veranderd. Taarten en gebak zijn zeldzaam in de Lindenhof. Voedsel is schaars ook al slaagt Elisabeth, Lilly's moeder, er altijd weer in om via onnaspeurlijke bronnen aan grote hoeveelheden suiker, meel en andere basisproducten te komen.

Bij haar schoonouders in Stuttgart was ondanks alle ontberingen de tafel altijd rijkelijk gedekt geweest.

Stuttgart.

Lilly voelt zich duizelig. De grond onder haar voeten lijkt te bewegen en haar oren beginnen te suizen.

Het was laat in de ochtend. De mist was grotendeels opgetrokken en er stond een zacht briesje op de droge, milde dag in maart. Johann had de gesloten koets voorgereden en Lilly wilde zich net tegen het zachte leder nestelen toen er een luid alarm weerklonk over de stad.

Het geluid ging door merg en been. Ze keek uit het raampje van de koets, niet wetende wat er gebeurde, en probeerde de opkomende angst te onderdrukken.

‘Snel! Een luchtaanval!’ Johann rukte het portier open. ‘Terug naar binnen, mevrouw! Naar de kelder!’

De shock deed het bloed in haar aderen stollen en verlamde haar volledig.

‘Alstublieft, waarde mevrouw,’ drong Johann aan en hij stak zijn hand naar haar uit. Lilly keek hem vol ongeloof aan en beseftte dat hij moeite had zijn kalmte te bewaren. Ze voelde hoe hij haar beetpakte en uit de koets sleurde, hoorde hoe de stof van haar jurk scheurde. Eenmaal op straat, begon alles om haar heen te draaien.

In de verte hoorde ze een onheilspellend gedreun.

Johanns vingers groeven zich in haar schouderaars en hij wees naar de ingang van de villa waar ze sinds haar huwelijk met Arno woonde. ‘Er gaan bommen vallen! Komaan!’

Zijn woorden weergalmden in haar hoofd en zetten haar eindelijk in beweging. Als een marionet aan onzichtbare touwtjes zette ze een paar stappen op het voetpad. Een vrouw liep tegen haar aan en haastte zich met een van angst verwrongen gezicht verder, overal in de anders zo rustige buurt klonk gegil.

‘Rennen,’ brulde Johann.

Lilly tilde haar rok op en haastte zich door het smeedijzeren hek de stenen trap naar de voordeur op. Het lage, gestage dreunen van de naderende vliegtuigen werd luider, overstemde het loeien van de sirenes en de waarschuwingsschoten, en deed de lucht en de bodem trillen. Lilly begon te snikken, bedekte haar oren met haar handen en wilde dat het ophield.

De schaduwen van de vliegtuigen gleden over het grindpad en de voordeur ging open.

Edith, het dienstmeisje, zei iets tegen haar dat ze niet verstond, maar de angst op haar gezicht was onmiskenbaar. Ze gaf Lilly de kans niet haar hoed en mantel uit te doen, maar pakte haar bij de arm en trok haar mee de trap af naar de kelder.

In de raamloze ruimte zorgden een paar kaarsen voor wat zwak licht waarin Lilly de bleke gezichten van de bedienden herkende. Haar knieën knikten.

‘Waar is Johann?’ De stem van Thea, de kokkin, klonk onnatuurlijk schrill.

‘Hij zorgt voor het paard,’ antwoordde Edith.

‘Hopelijk is hij nog op tijd hier.’ De kokkin keek Lilly aan. ‘We hebben al vaker luchtalarm gehad.’

‘En hopelijk blijven we ook nu gespaard,’ antwoordde Edith. Maar ook haar stem trilde.

‘Wilt u bij mij komen zitten, waarde mevrouw?’ vroeg Thea.

Lilly kon geen woord uitbrengen, maar knikte zwijgend en ging naast de kokkin zitten. Edith sloot de deur. Het kamermeisje, de wasvrouw en de keukenhulp op de bank tegenover haar hielden elkaars hand vast.

Zware stappen doorbraken even later de angstige stilte.

Met een spaarzaam knikje kwam Johann binnen; hij ging op een wijnvaatje zitten.

Ze wachtten, baden, hoopten. De tijd verstreek tergend langzaam, de onzekerheid groeide van uur tot uur. Uiteindelijk stond Johann op en ging naar boven.

‘Alles is weer rustig,’ zei hij toen hij kort daarna terugkeerde naar de kelder. ‘Het ziet ernaar uit dat we gespaard zijn gebleven. Ik ga naar de stallen. Blijven jullie voor de veiligheid nog een uur hier beneden.’

Pas later die dag hoorden ze welk onheil de familie Reichle had getroffen.

Lilly's handen trillen. Een loodzware druk op haar borst beneemt haar de adem. Paniek welt in haar op en verspreidt zich over haar hele lichaam, ze staat doodsangsten uit. Haar vingertoppen beginnen te tintelen en voelen even later als verdoofd aan. Dan volgen haar voeten, haar onderarmen. De rillingen lopen over haar rug. Wat gebeurt er met me?